

The social-pedagogical need for the application of international assessment research to the national education system

Akramjon MATKARIMOV ¹

“Makhalla and Family” Scientific Research Institute

ARTICLE INFO

Article history:

Received August 2023

Received in revised form

15 September 2023

Accepted 25 September 2023

Available online

15 October 2023

Keywords:

national education system,

international evaluation

studies,

social equality,

educational success

ABSTRACT

The study of socio-pedagogical aspects of the use of international assessment studies in the national education system and their impact on the effectiveness of reforms in this system is actively carried out in pedagogical practice. The article examines not only the educational process, educational programs, methods, and educational literature in secondary schools, but also important socio-pedagogical aspects that influence the success of students' learning in the educational environment.

2181-1415/© 2023 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol4-iss8/S-pp219-225>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Xalqaro baholash tadqiqotlarini milliy ta'lim tizimiga tatbiq etishning ijtimoiy-pedagogik zarurati

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

milliy ta'lim tizimi,

xalqaro baholash

tadqiqotlari,

ijtimoiy tenglik,

ta'limdagi muvaffaqiyat

Xalqaro baholash tadqiqotlarini milliy ta'lim tizimiga tatbiq etishning ijtimoiy-pedagogik jihatlarini tadqiq etish va bu orqali milliy ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlarning samaradorligiga erishish pedagogik amaliyotda keng kuzatilmoqda. O'quvchilarning ta'limdagi muvaffaqiyatini ta'minlash nafaqat umumta'lim maktablaridagi o'quv jarayoni, o'quv dasturlari, metodlar, o'quv adabiyotlari, balki bir qator ijtimoiy-pedagogik jihatlar ham hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, maqolada muallif tomonidan mazkur jihatlar yoritilib o'tilgan.

¹Doctoral student, “Makhalla and Family” Scientific Research Institute, E-mail: akramjon14@list.ru

Социально-педагогическая необходимость применения международных оценочных исследований в национальной системе образования

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

национальная система образования, международные оценочные исследования, социальное равенство, образовательный успех

Исследование социально-педагогических аспектов использования международных оценочных исследований в национальной системе образования и их влияния на эффективность реформ в этой системе активно проводится в педагогической практике. В статье рассматриваются не только учебный процесс, образовательные программы, методы и учебная литература в общеобразовательных школах, но и важные социально-педагогические аспекты, влияющие на успех обучения учащихся в образовательной среде.

Bugungi kunda respublikamizda milliy ta'lim mazmunini takomillashtirish, maktab ta'limini isloh qilish, o'quvchilarni mustaqil hayotga tayyorlash, ularda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirish kabi ijtimoiy-pedagogik vazifalarning dolzarbligi ortib bormoqda. Buning uchun pedagogik nuqtai nazardan o'quv dasturlari, darsliklar, o'qitish metodikasi va ta'lim natijalarini baholash tizimini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish bo'yicha islohotlar olib borish zarurat bo'lib borayotgan bo'lsa, ijtimoiy jihatdan o'quvchilarning ta'limdagi muvaffaqiyatini ta'minlashda oila institutining ahamiyatini oshirish, maktab va oila hamkorligini mustahkamlash, ta'lim olishdagi ijtimoiy tenglik kabi masalalar dolzarb bo'lib bormoqda. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha, umumiy o'rta, professional va oliy ta'lim tizimlarida fanlarni o'qitishni rivojlantirish konsepsiyalari [1], O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi [2], 2019-yil 29-apreldagi "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5712-sonli Farmon [2] bilan milliy ta'lim mazmunini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish, o'quvchilarning sifatli ta'lim olishi va muvaffaqiyatga erishishining ijtimoiy-pedagogik jihatlarini ham qamrab olgan.

Jahonda umumiy o'rta ta'lim maktablarida ta'lim mazmunini Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (Organisation for Economic Cooperation and Development – OECD) ning xalqaro baholash dasturlari (Progress in International Reading and Literacy Study – PIRLS), Trends in International Mathematics and Science Study – TIMSS), The Programme for International Student Assessment – PISA), The Teaching and Learning International Survey – TALIS) talablariga moslashtirish orqali o'quvchilarni intellektual rivojlantirishni sifat jihatidan yangi darajaga ko'tarishga e'tibor qaratilmoqda. Ta'lim sub'yektlarining salohiyatlarini birlashtirish, umumiy o'rta ta'limda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni qaror toptirish, o'quvchilarning ta'limdagi muvaffaqiyatining ijtimoiy-pedagogik omillarini tadqiq etish orqali ta'lim samaradorligiga erishish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Dunyoning yetakchi ilmiy markazlari va olimlari tomonidan xalqaro baholash tadqiqotlarini milliy ta'lim tizimiga tatbiq etishning ijtimoiy-pedagogik asoslariga doir fundamental va amaliy tadqiqotlar olib borilmoqda. Bugungi kunda respublikamizda

xalqaro baholash tadqiqotlarini milliy ta'lim tizimiga joriy etish va bu orqali o'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni shakllantirish, ularda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan hayotiy-amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish, jamiyat siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy hayotiga tayyorlash ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning pirovard maqsadi sifatida qayd etilmoqda. Buning uchun milliy ta'lim tizimi mazmunini tashkil etuvchi: o'quv dasturlari, darsliklar, o'qitish metodikasi va ta'lim natijalarini baholash tizimini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish bo'yicha xalqaro tajribalar o'rganilmoqda va bosqichma-bosqich tatbiq etilmoqda. Boshqa tomondan o'quvchilarning ta'lim olishda ijtimoiy tenglik tamoyiliga muvofiq sifatli ta'lim olishi va bu orqali mustaqil hayotga tayyorgarlik ko'rishi, ularda qaror qabul qilish, kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini tarkib toptirish islohotlarning asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ta'limga oid islohotlar ko'proq tizimning innovatsion komponentlarini rivojlantirish, ta'lim sifatini oshirishning texnologik modellarini yaratish va sohaga rivojlangan xorijiy davlatlarning ilg'or tajribalarini olib kirishda ko'zga tashlanmoqda. Muntazam ravishda o'tkazilib boriladigan xalqaro baholash tadqiqotlari milliy ta'lim tizimini innovatsion g'oyalari, yondashuvlar va ilg'or tajribalar bilan rivojlanib borishiga xizmat qiladi. Xalqaro pedagogik amaliyotda milliy ta'lim tizimini uzluksiz rivojlantirishda ijtimoiy-pedagogik omillarni hisobga olish tajribasi keng yo'lga qo'yilgan. Natijada o'quvchilarning ta'lim olishdagi teng imkoniyatlarga ega bo'lishlilik bilan bog'liq ijtimoiy masalalar hal qilinmoqda.

Xalqaro baholash tadqiqotlari Iqtisodiy Hamkorlik va Taraqqiyot tashkiloti (IHTT) tashabbusi bilan tashkil etiladi. Tadqiqotlarning maqsadi o'quvchilarning kelajakda siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy hayotga tayyorgarlik darajasini baholash hamda shakllanib borayotgan inson kapitalini prognoz qilishdan iborat. Shundan kelib chiqqan holda baholash tadqiqotlari o'ziga xos metodologik yondashuvga ega. Tadqiqotlarda qo'llaniladigan topshiriqlar hamda maktab rahbariyati, o'qituvchilar, o'quvchi va ularning ota-onalari uchun taqdim etiladigan savolnomalar orqali o'quvchining ma'lum bir fanga doir bilimlari emas, balki egallanayotgan bilimlarni mustaqil hayotda qo'llay olishi, ularning ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlarga tayyorgarlik darajasini, jamiyat talablariga mos kompetensiyalarni egallayotganligini aniqlashdan iborat.

Xalqaro baholash tadqiqotlarida o'quvchilarning ta'limdagi muvaffaqiyatini ta'minlashning ijtimoiy aspektlari ilmiy asoslangan mezonlar asosida baholanadi. Mazkur mezonlarga quyidagilar kiradi: o'quvchining ijtimoiy kelib chiqishi, ta'lim olishning o'z hayotidagi ahamiyati tushuni, "maktab-oila hamkorlik mexanizmi"ning samaradorligi, oilalarda ta'limiy qadriyatlarining rivojlanganligi, ijtimoiy, akademik va madaniy resurslarning mavjudligi va ulardan foydalanishning mavjud holati.

Qator olib borilgan tadqiqotlar, jumladan, PIRLS dasturi natijalari o'quvchilarning o'qish fanidan yuqori natijalarni egallashida yoshlikda savodxonlikni oshirishga qaratilgan mashg'ulotlar bilan shug'ullanishlari katta ahamiyatga ega ekanini ko'rsatib berdi. Mazkur mashg'ulotlarga misol qilib kitob mutolaa qilish, hikoyalar aytish, alifboli o'yinchoqlarni o'ynash, boshqa bolalar bilan muloqot qilish, bolalarni harflar va so'zlarni yozishiga ko'maklashish hamda belgilar va turli yorliqlarni ovoz chiqarib talaffuz qilish kabilarni o'z ichiga oladi. Bolaning erta yoshidan savodxonlik darajasini o'stirishga qaratilgan eng keng tarqalgan va muhim mashg'ulot – bu o'spirinlar va yoshi kattalarni bolalarga biror materialni ovoz chiqarib o'qib berishi. Ovoz chiqarib o'qilganda bola

og'zaki tilga moslashadi va bu uning savodxonligini oshirishi uchun muhimdir. 2001-yilda o'tkazilgan PIRLS dasturidan boshlab, undan keyingi har bir siklda, ota onalardan o'z farzandlarining ilk savodxonlik mashg'ulotlari haqida so'raladi. 2011-yilda PIRLS va TIMSS dasturlari birgalikda faoliyat olib borishlari natijasida umumiy o'rta ta'lim maktabida o'qishdan avvalgi boshlang'ich savodxonlik mashg'ulotlari shkalasi o'quvchining boshlang'ich raqamlar bilan ishlash mashg'ulotlari haqida savollar bilan to'ldirildi. PIRLS dasturida ota-onalardan o'z farzandlari bilan ularning boshlang'ich savodxonliklarini o'stirish va raqamlar bilan ishlash ko'nikmasini shakllantirish ustida shug'ullangan yoki shug'ullanmagani so'raladi [3; 15].

PIRLS xalqaro dasturida o'rganish jarayonida maktab bilan bog'liq omillar haqida ma'lumotlar to'planadi. Bularga ta'lim uchun bevosita va umumiy tarzda mo'ljallangan mavjud o'quv inventarlari, o'rganish uchun maktabda yaratilgan muhit, maktabdagi xavfsizlik va ma'lum tartibning joriy qilinganlik darajasi va o'qish ko'nikmasini hosil qilishda maktab tomonidan qaratilgan e'tibor kabilar kiradi. Yaratib berilgan yetarlicha ishlash sharoiti, qulayliklar va o'quv inventarlari maktablarda ko'ngildagidek ta'lim olish muhitini yaratishda muhim ahamiyatga ega. O'quv materiallariga nisbatan "yetarlicha" termini qo'llash noo'rin bo'lishi mumkin, ammo maktabdagi o'quv manbalarining hajmi va sifati sifatli ta'lim olishning garovi ekanini ko'rsatmoqda. Maktablarda ta'lim jarayonini tashkil qilishda maktabning ichki imkoniyatlariga ta'sir ko'rsatadigan kamchiliklar borasidagi maktab direktorlari tomonidan bildirilgan fikrlarga ko'ra, 2001-yildan beri o'tkazib kelinayotgan PIRLS xalqaro dasturi natijalari yetarlicha o'quv inventariga ega bo'lmagan maktab o'quvchilarining o'zlashtirish ko'rsatkichlari yetarli o'quv qurollari bilan ta'minlangan maktab o'quvchilarinikidan past ekanini ko'rsatadi. PIRLS 2001 dasturida maktab o'quv inventarlari, maktab o'quv binolari va o'quv sinflarining yetarli darajada bo'lishi kabi maktabning umumiy imkoniyatlari haqida ma'lumotlar to'planib kelmoqda. Keyingi sikllarda PIRLS dasturida ham kutubxona darsliklari hamda o'quv dasturiy ta'minotlar/vositalar kabi o'quv jarayoniga ta'sir ko'rsatadigan muayyan kamchiliklar haqida ham ma'lumotlar to'plandi.

Ota-onalarning o'z farzandlarini qo'llab-quvvatlashi hamda oiladagi ta'limiy muhit va munosabatning rivojlanganligi pedagog faoliyatini samaradorligi hamda sinfda ijobiy o'rganish muhitini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. O'qituvchining o'z kasbidan roziligini qo'llab-quvvatlash maktablarda yuqori malakali o'qituvchilarni saqlab qolishning garovi hisoblanadi.

Davlat va maktab miqyosida olib boriladigan islohotlar o'quv dasturlarini belgilab beradi. Davlat miqyosida tuzilgan o'quv dasturlarining maktablarda joriy etilish ko'lami maktabda tuzilgan o'quv dasturida o'z aksini topadi. Har bir baholash siklida PIRLS dasturida maktab direktorlaridan maktablarning boshlang'ich sinflarida o'qitiladigan o'qish fanidan tuzilgan o'quv dasturlari hamda maktabda muayyan o'qish ko'nikmasi va strategiyasini hosil qilishda nimalarga e'tibor qaratilgani haqida ma'lumotlar so'raladi. Mazkur ko'nikmalarga o'quvchilarning alifbo harflarini bilishidan tortib, matn muallifining dunyoqarashi yoki maqsadini aniqlash kabi murakkabroq ko'nikmalar kiradi. O'quvchini yoshligidan o'qishga rag'batlantirilishi o'qish fanidan tahsil beradigan o'qituvchilar uchun muhimdir, chunki o'qish uchun rag'batlantiriladigan o'quvchilar yaxshi o'qish ko'nikmasiga ega bo'ladi. Insonning o'z ichki imkoniyatlarini aniqlash nazariyasiga ko'ra, rag'batlantirish jarayoni o'quvchida mavjud bo'lgan tegishlilik, raqobatlash va erkinlik hissini rivojlantirish orqali qulay muhit yaratib berish orqali o'quvchilar rag'batlantirilishi

mumkin. Haddan ziyod nazorat qilinadigan sinf muhiti o'quvchini rag'batlantiruvchi kuchga to'sqinlik qilishi mumkin, chunki u o'quvchidan erkinlik hissini tortib oladi. O'qituvchilarning o'quvchilarni erkin o'qish ko'nikmasini hosil qilish usullaridan biri o'quvchilarga o'zlarini qiziqtirgan matnlarni berishdan iborat. Bundan tashqari, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida o'rnatilgan munosabat o'quvchini rag'batlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. PIRLS dasturida o'qituvchilardan o'quvchilarni rag'batlantirish uchun turli mashg'ulotlarni berib borishi, ularga o'zlari tanlagan matn yoki materialni o'qish uchun ajratilgan vaqt hamda o'quvchilarga matn muhokama qilishlari uchun rag'batlantirish haqida so'raladi [4;26].

Oilada ta'limiy muhitni shakllanishida kitob, kitob mutolaasining ahamiyati katta. Ilmiy adabiyotlar tahliliga ko'ra, oiladagi kitoblarga bo'lgan ijobiy munosabat farzandlarning kognitiv rivojlanishida quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- atrof-muhitni, dunyoni va o'z-o'zini anglashga yordamlashadi;
- yodda saqlash va o'ylash qobiliyatini rivojlantiradi. Ya'ni, ko'p kitob o'qigan odamning yodda tutish darajasi yaxshi, tez o'ylab, tez xulosa chiqaradigan bo'ladi;
- talqin qilish, analiz qilish va shaxsiy fikrning shakllanishiga yo'naltiradi;
- ko'pgina yutuq va muvaffaqiyatlarga asos bo'ladi;
- odamlar bilan to'g'ri muomala qilishga o'rgatib, to'g'ri gapirishni shakllantiradi;
- so'z boyligini va savodxonlik darajasini oshiradi;
- bolalarning yashirin ijodiy qobiliyatlarini yuzaga chiqaradi [5; 24].

Oilalarning jamiyat ijtimoiy-siyosiy hayotidagi faolligini oshirish, ta'lim sohasidagi islohotlarda ular faolligini ta'minlashning asosiy omili ta'lim va tarbiya uyg'unligi bo'lib, uning quyidagi bosqichlarini ko'rsatib o'tish mumkin:

- birinchidan, oilada ota-onalar tomonidan farzandlarga tarbiya berish jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlar qatorida, ijtimoiy-siyosiy qadriyatlar xususida tushunchalar berib borish;
- ikkinchidan, maktabgacha ta'lim muassasalarida tarbiyalanuvchilar mamlakat siyosiy hayotining bo'lajak ishtirokchilari ekanligi hissini uyg'otuvchi uslublarning zamonaviy vositalaridan foydalanish;
- uchinchidan, umumiy o'rta ta'lim maktab o'quvchilariga ijtimoiy-siyosiy bilimlarga bo'lgan ehtiyojini oshirishga yo'naltirilgan fanlardan ta'lim berish;
- to'rtinchidan, oliy ta'lim va undan keyingi bosqichlarda siyosiy va huquqiy madaniyatni tadqiq etishga oid ilmiy-nazariy va amaliy faoliyatga rag'bat berish, bunda ta'lim muassasalari va davlat tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikni keng yo'lga qo'yish;
- beshinchidan, yosh ota-onalarning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda madaniyat ob'yektlari (kino, teatr, muzey va h.k.) bilan cheklanib qolmasdan, ijtimoiy-siyosiy tadbirlarda ularning ishtirokini ta'minlash, ushbu yo'nalishlardagi munozara-debatlardagi faolligini oshirish;
- oltinchidan, mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlarda oilalarning faol ishtirokini ta'minlash, oilalarning jamiyatda sodir bo'layotgan voqea-hodisalarga daxldorlik tuyg'usini shakllantirish ham ushbu yo'nalishda olib borilayotgan ishlarimizning asosini tashkil etadi.

Xalqaro baholash tadqiqotlarining milliy ta'lim tizimiga tatbiq etilishining ijtimoiy-pedagogik zarurati quyidagilarda namoyon bo'ladi [6; 47]:

- taqqoslash imkoniyati: xalqaro baholash tadqiqotlarida qatnashuvchi davlatlar o'z milliy ta'limini boshqa davlatlarniki bilan taqqoslash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa

milliy ta'lim tizimining kuchli va kuchsiz tomonlari haqida qimmatli ma'lumotlarga ega bo'lish hamda ta'lim tizimini takomillashtirish bo'yicha yo'nalishlarni identifikatsiya qilish imkoniyatini yaratadi;

- ilg'or tajribalar almashinuvi: milliy ta'lim tizimini boshqa davlatlar bilan taqqoslash orqali amaliyotga tatbiq etilgan ilg'or tajribalarni o'rganish hamda milliy ta'lim tizimining xususiyatlaridan kelib chiqqan holda joriy qilish mumkin bo'ladi;

- islohotlarni tezlashtirish: xalqaro baholash tadqiqotlarining natijalari ta'lim siyosati uchun mas'ullarning ta'lim islohotlarini jadallashtirish faoliyatini, ta'lim sohasidagi tub o'zgarishlar borasida qaror qabul qilish jarayonini tezlashtiradi. Ayniqsa bu ta'lim sifatini oshirish, ta'lim olishdagi tenglikni qo'llab-quvvatlash hamda ijtimoiy-pedagogik maqsadlarni ko'zlaydi;

- ilmiy ma'lumotlarga ega bo'lish: xalqaro baholash tadqiqotlarida ishtirok etish boshqa davlatlarning pedagogik ilmiy tadqiqotlari natijalarini amaliyotga tatbiq etilishi holati yuzasidan ilmiy-nazariy ma'lumotlar bilan tanishish imkoniyatini beradi. Ilmiy-qiyosiy tahlillar milliy ta'lim tizimidagi yangi ilmiy loyihalarni shakllantirish uchun muhim impuls vazifasini o'taydi;

- shaffoflik va mas'uliyatlilik: xalqaro baholash tadqiqotlarida ishtirok etish ishtirokchi davlatlardan shaffoflik va mas'uliyatlilikni majburiyat sifatida qaralishini talab etadi. Shu jihatdan olib qaraganda, natijalar keng jamoatchilikka ochiq va oshkora taqdim etiladi. Bu esa mavjud ta'lim tizimi xususida jamoatchilikning fikrini o'rganish uchun qulay imkoniyat yaratadi;

- taqqoslash imkoniyati: xalqaro baholash tadqiqotlari milliy ta'lim tizimini boshqa mamlakatlar bilan solishtirish, bu esa milliy tizimning kuchli va kuchsiz tomonlarini analitik tahlil qilish imkonini berib, solishtirish va shaffoflikni yaxshilashga olib keladi.

Xalqaro baholash tadqiqotlarini milliy ta'lim tizimiga tatbiq etish ijtimoiy tenglik, ta'lim sifati, ta'lim tizimiga innovatsiyalarni joriy etish hamda ilmiy dalillarga asoslangan qarorlar qabul qilishni rag'batlantirish nuqtai nazaridan ijtimoiy-pedagogik zarurdir [5; 25].

Ijtimoiy tenglik: xalqaro baholash tadqiqotlarining natijalari ishtirokchi davlatlar ta'lim tizimini taqqoslash orqali milliy ta'lim tizimi negizida ijtimoiy tenglikning real holatini baholash, jumladan qizlar va o'g'il bolalar, shahar va qishloq maktabidagi o'quvchilar, moliyaviy jihatdan ta'minlangan va kam ta'minlanganlar o'rtasidagi farqlarni taqqoslash imkonini beradi. Tadqiqot natijalari ijtimoiy tenglik sohasidagi ilg'or tajriba va innovatsion yondashuvlarni milliy ta'lim rivojlanish tendensiyalari va milliy xususiyatlarini hisobga olgan holda tatbiq etish borasida g'oyalarning shakllanishiga xizmat qiladi. Bu esa ta'limdagi ijtimoiy tengsizlik borasidagi muammolarni hal qilishga, barcha o'quvchilar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratilishiga yordam beradi.

Ta'lim sifatini ta'minlash: xalqaro baholash tadqiqotlari ilg'or tajribalar haqida tushuncha beradi va ta'lim sifatini oshirish uchun qanday choralar ko'rish mumkinligini ko'rsatadi. Bu milliy ta'lim tizimiga sifat standartlarini belgilash va doimiy takomillashtirishga xizmat qilish imkonini beradi.

Innovatsiyalar: boshqa mamlakatlarning ilg'or tajribalari va pedagogik amaliyoti bo'yicha ma'lumotlar almashish - milliy ta'lim tizimida innovatsiyalarni rag'batlantirishga olib keladi. Bu o'quv jarayonini takomillashtirish va o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirish uchun yangi o'qitish usullari, pedagogik yondashuvlar va yangi texnologiyalarni integratsiyalashuvini o'z ichiga oladi. Shuningdek, umumta'lim maktablarining ota-onalar,

ijtimoiy tashkilotlar bilan hamkorligi bo'yicha yangi faoliyat turlarini shakllanishiga sabab bo'ladi.

Ta'lim siyosatiga doir qarorlar qabul qilish: xalqaro baholash tadqiqotlari natijalari ta'lim sohasida ilmiy dalillarga asoslangan siyosiy qarorlar qabul qilish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqotlar ta'lim sohasidagi islohotlarning samaradorligini ob'yektiv baholashni, ta'lim samaradorligini ta'minlashning ijtimoiy omillarini hisobga olishni, resurslarni taqsimlash, ta'lim sohasining barqarorligi va kelajagiga doir asosli qarorlar qabul qilishga yordam beradi.

Xalqaro baholash tadqiqotlari ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot va inson kapitalini rivojlanganligining mavjud va zaruriy holatini umumta'lim maktabi o'quvchilarida tayanch kompetensiyalarini shakllanganlik darajasi, ularning ta'lim olishining ijtimoiy-pedagogik jihatlariga bog'lagan holda aniqlaydi [8; 169]. Pedagogik amaliyotda xalqaro tajribalarni milliy ta'lim tizimiga tatbiq etish samaradorligi jamiyatdagi ijtimoiy rivojlanish tendensiyalari o'rganilganligi hamda shu jihatlarini hisobga olgan holda ta'limdagi islohotlarni rejalashtirish bilan uzviy bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 29.10.2020-yil "Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-6097-son Farmoni, //O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 30.10.2020-y., 06/20/6097/1431-son.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 2019-yil 29-apreldagi PF-5712-son Farmoni // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 29.04.2019 y., 06/19/5712/3034-son.
3. Axborotnoma 3. www.markaz.tdi.uz/ISBN9789943696020/bb 9-17 www.markaz.tdi.uz
4. Beaton, A. E., Postlethwaite, T. N., Ross, K. N., Spearritt, D., & Wolf, R. M. The benefits and limitations of international educational achievement studies. Paris: IIEP, 1999. -p. 24-36.
5. Elley, W. B. IEA study of reading literacy. Oxford: Pergamon Press, 1994. -p. 23-41.
6. Hargreaves, A., Liebermann, A., Fullan, M., & Hopkins, D. (Hrsg.). International handbook of educational change. Dordrecht: Kluwer, 1998. -p. 46-57.
7. Elley, W. B. IEA study of reading literacy. Oxford: Pergamon Press, 1994. -p. 136-144.
8. Klieme, E. The role of large-scale assessments in research on educational effectiveness and school development. In M. von Davier, 2013. -p. 167-184.
9. Gonzales, I. Kirsch & K. Yamamoto (Hrsg.). The role of international large-scale assessments: Perspectives from technology, economy, and educational research. Dordrecht: Springer, 2019. -p. 235-250.